

Ingeburgerd? En nu ... participeren?

EFFECTEN VAN INBURGERING OP PARTICIPATIE IN OPDRACHT VAN DE
COMMISSIE WONEN, WIJKEN EN INTEGRATIE VAN DE TWEDE
KAMER
UTP 293746.03

Bijgestelde versie, Den Haag, 9 april 2010

COLOFON

Offertenummer: 101266

Auteurs: Marieke Bosch – van Toor
Dick Hanemaayer

B&A Consulting bv
Prinses Margrietplantsoen 87
Postbus 829
2501 CV Den Haag

t 070 - 3029500
f 070 - 3029501

e-mail: info@bagroep.nl
http: www.bagroep.nl

© Copyright B&A Groep 2010.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Op alle opdrachten en werkzaamheden zijn de Algemene voorwaarden van B&A van toepassing, gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel Haaglanden onder nummer KvK Haaglanden 27165631. De Algemene voorwaarden treft u als bijlage aan en kunt u tevens inzien op onze website, www.bagroep.nl.

B&A is gevestigd in Den Haag, Deventer, Amsterdam, Eindhoven.

9-4-2010 16:41:00

INHOUDSOPGAVE

1	Onderzoeksdoel	4
1.1	Inleiding	4
1.2	Context	5
1.3	Onderzoeksvragen	6
1.4	Opmerkingen vooraf	7
2	Onderzoekskader	8
2.1	Onderzoekskader	8
2.2	Participatie	9
2.3	inburgeringsvoorziening	10
2.4	Groepen inburgeraars	11
2.5	Causaliteit	12
2.6	Cases	12
3	Plan van Aanpak	14
3.1	Onderzoeksmethode	14
3.2	Onderzoeksaanpak op hoofdlijnen	15
3.3	Stap 0 Startgesprek klankbordgroep	17
3.4	Stap 1 Literatuurscan	17
3.5	Stap 2 Selectie cases	18
3.6	Stap 3 Onderzoekinstrumenten	18
3.7	Stap 4 Uitvoeren case-studies	18
3.8	Stap 5 Analyse	21
3.9	Stap 6 Rapportage	21
4	Uitvoering	23
4.1	Team	23
4.2	Planning en begroting	23
	BIJLAGE 1: CV's	25
	BIJLAGE 2: REFERENTIEPROJECTEN	33

1

ONDERZOEKSDOEL

1.1

INLEIDING

In het kader van de evaluatie van de Wet inburgering wenst de Tweede Kamer te beschikken over inzicht in de effecten van inburgeringstrajecten op de maatschappelijke participatie van diegenen die inburgeringstrajecten hebben doorlopen. De wetsevaluatie – in uitvoering bij WWI – zal op dit punt geen inzichten opleveren. Deze evaluatie immers richt zich op de werking en het beoogde doelbereik van de Wet inburgering – te weten *het behalen van het inburgeringsexamen op een bepaald niveau binnen een bepaalde termijn door alle vreemdelingen die voor een permanent doel in Nederland verblijven en die niet beschikken over voldoende kennis van de Nederlandse Taal en de Nederlandse samenleving om aan de Nederlandse samenleving deel te kunnen nemen*. Het achterliggende doel van de wet - zoals benoemd in het Deltaplan Inburgering - is het door middel van inburgering bevorderen van de participatie in de Nederlandse samenleving. Dit einddoel evenwel is niet betrokken bij de wetsevaluatie in opdracht van WWI.

De centrale vragen voor het door de Tweede Kamer gevraagde onderzoek zijn:

- In hoeverre leidt deelname aan een inburgeringstraject tot meer participatie van de deelnemers in de Nederlandse samenleving?
- Op welke wijze zou de inburgering moeten worden aangepast om meer participatie van de deelnemers in de Nederlandse samenleving te bereiken?

Het onderzoek heeft daarmee een dubbele functie. Enerzijds wordt gemeten in welke mate maatschappelijke participatie het gevolg is van inburgering. Anderzijds – zo dit niet aan het wensbeeld voldoet – is er de vraag naar verbeteringen in de wijze waarop inburgering is vormgegeven.

De Kamer wil ondermeer weten of duale trajecten, een in het Deltaplan Inburgering aangekondigde wijziging in de aanpak, tot betere resultaten leiden dan niet-duale trajecten. Daarnaast hecht de Kamer aan inzicht in de effecten op de verschillende doelgroepen zoals oudkomers versus nieuwkomers, en inzicht in de effecten van verschillende typen trajecten.

De voornaamste randvoorwaarden voor het onderzoek zijn twee overlegmomenten met de klankbordgroep, de oplevering van het eindrapport medio juni en een budget van € 30.000 (inclusief BTW). Daarbij wordt aangegeven dat een kwantitatief onderzoek niet haalbaar wordt geacht. Redenen hiervoor zijn de complexiteit, de verwachting dat het geen zekerheid biedt op bruikbare resultaten en het gegeven dat een kwantitatief onderzoek toegang vereist tot een groot aantal databestanden die door verschillende organisaties worden beheerst.

Met interesse bekeken wij uw aanvraag en toetsten we enkele aspecten in een telefoongesprek met de heer Timmermans. Wij zien het als een grote uitdaging om met professionals en inburgeraar tot de kern van de zaak tek omen: dragen de verschillende inburgeringstrajecten bij aan meedoen in onze samenleving? En: welke factoren zijn daarin bepalend? De positionering van het onderzoek is van groot belang om professionals en inburgeraars bereid te vinden zonder terughoudend ervaringen, overwegingen en standpunten te delen. Het onderzoek dient een constructieve insteek te hebben: we gaan op zoek naar aanbevelingen voor de toekomst. Onze onderzoeksmethodiek is er een die sprankelt, met behulp van creatieve werkvormen bouwen wij met deelnemers inburgeringsverhalen rond verschillende trajecten waarin de maatschappelijke opgave en de inburgeraars centraal staan. Dit weerspiegelt zich in de samenstelling van het team dat deze opdracht graag voor u uitvoert. Gedegen onderzoeksexpertise en procesvaardigheid en creativiteit gaan hand in hand. Dit team tekende recent voor de kwalitatieve evaluatie van de landelijke pilot meisjesbesnijdenis.

In dit eerste hoofdstuk van de offerte gaan we in op de context, de onderzoeksvragen en de randvoorwaarden van het onderzoek. In het tweede hoofdstuk geven we aan de hand van een analysekader een beschrijving van de hoofdlijnen van het onderzoek, waaronder de begripsomschrijving van 'participatie', de onderzoeksvragen en de hoofdlijnen van de onderzoeksmethodiek. Het plan van aanpak is opgenomen in hoofdstuk drie. De uitvoering (team, planning en begroting) is beschreven in hoofdstuk vier.

1.2   **CONTEXT**

Op 1 januari 2007 is de Wet inburgering (Wi) in werking getreden. De Wi is de opvolger van de Wet Inburgering Nieuwkomers (WIN, invoering 1998) en de aanvullende regelingen voor oudkomers. De focus is met de nieuwe wet meer op de eigen verantwoordelijkheid van de inburgeraar komen te liggen met daaraan gekoppeld een resultaatsverplichting in de vorm van het behalen van het inburgeringsexamen.

Het inburgeringsbeleid is een complex beleidsveld waar sinds de start veel discussie over is. In de loop van de jaren is het stelsel diverse keren gewijzigd. Er is een taskforce inburgering gestart in het jaar 2000. Deze werd opgezet met als doel de bestaande wachtlijsten voor de inburgeringscursussen weg te werken en de procesvoering van de inburgering te verbeteren. In 2007 is het Deltaplan Inburgering verschenen omdat het rendement van inburgering te laag was.

De adviesraad voor Diversiteit en Integratie Amsterdam die zeer recent onderzoek¹ heeft gedaan naar het inburgeringsstelsel in haar stad, verwoordt het als volgt: 'Over de inburgering is steeds veel te doen in Nederland. Partijen verwijten elkaar dat een te groot aantal Nederlanders de taal niet machtig is en aan de kant staat. De ene keer hebben de aanbieders het gedaan, dan weer de gemeenten en soms de centrale overheid; dan weer gaat het om honderduizenden te scholen inwoners en zijn er

---

¹ Het Waterloo van de inburgering. Adviesraad Diversiteit en integratie, maart 2010.

miljoenen euro's meer nodig dan berekend was en daarna blijkt dat de aantallen zeer overdreven waren, maar dat het budget inmiddels wel verdampt is. Kortom: niemand kent de echte werkelijkheid en de beleidsmakers maken steeds weer nieuw beleid om vermeende problemen op te lossen.'

Voor deze evaluatie nemen we de huidige Wet inburgering en de voornemens uit het Deltaplan inburgering als uitgangspunt. In het Deltaplan wordt nadrukkelijk de relatie tussen inburgering en participatie gelegd. "Met de nieuwe wet als uitgangspunt richt het kabinet zich de komende periode daarom op de wisselwerking tussen inburgering en participatie"². In het Deltaplan wordt extra ingezet op duale inburgeringsprogramma's die inburgering koppelen aan bijvoorbeeld onderwijs, werk of maatschappelijke participatie. Het kabinet stelt zich ten doel dat in het jaar 2011 minstens 80% van de inburgeringsprogramma's een duaal karakter heeft.

1.3 ONDERZOEKSVRAGEN

In uw offerteverzoek formuleert u twee centrale vragen:

- I. In hoeverre leidt deelname aan een inburgeringstraject tot meer participatie van de deelnemers in de Nederlandse samenleving?
- II. Op welke wijze zou de inburgering moeten worden aangepast om meer participatie van de deelnemers in de Nederlandse samenleving te bereiken?

In uw brief geeft u voorbeelden van deelvragen, maar vraagt u ook nadrukkelijk om een eigen operationalisatie van de centrale vragen door het onderzoeksbureau. Wij hebben de vragen als volgt geoperationaliseerd op basis van de door u opgestelde vragen:

1. In welke mate en op welke wijze zijn de inburgeringstrajecten ingericht om de verbinding tussen inburgering en participatie te versterken?
2. In welke mate participeren geslaagde deelnemers van het inburgeringstraject?
3. In hoeverre is de participatie toe te schrijven aan:
  - a. Het inburgeringstraject (met onderscheid naar type voorziening: regulier, duaal/gecombineerd of taalkennisvoorziening)
  - b. Persoonskenmerken (ethniciteit, opleiding, etc.)
  - c. Migratiekenmerken (hoe lang in Nederland, asielzoeker, gezinshereniger)
4. Verschilt de mate van participatie voor verschillende groepen inburgeraars?
  - a. De vrijwillige versus niet vrijwillige inburgeraar
  - b. Nieuwkomers versus oudkomers
5. Welke onderdelen van het inburgeringstraject (inclusief het inburgeringsexamen) worden vooral als effectief ervaren door de doelgroep en professionals?
6. Hoe verhouden de kosten voor het inburgeren van de verschillende groepen zich tot de baten m.b.t de participatie?

² Deltaplan Inburgering september 2007.

7. Welke verbeteringen kunnen worden voorgesteld om meer participatie van de deelnemers in de Nederlandse samenleving te bereiken?

1.4

OPMERKINGEN VOORAF

Zoals gezegd loopt tegelijkertijd met het onderzoek voor de Kamer het kwantitatieve onderzoek naar doelbereiking van de inburgering vanuit het ministerie van VROM/WWI. Enige afstemming tussen de onderzoeken zou vanuit inhoudelijke gronden onze voorkeur hebben. We moeten voorkomen dat we zaken dubbel doen met het WWI- onderzoek. Het onderzoek voor de Kamer is geen onderzoek naar de organisatie van inburgering, het bereik van de doelen, uitstroom en dergelijke. Wij concentreren ons op het eindresultaat: participatie van de groep geslaagde inburgeraars in de samenleving en we bekijken welke rol het inburgeringstraject in die participatie heeft gespeeld. Daarbij stellen wij het perspectief van de inburgeraar oftewel de “klant” centraal. Uit ervaring weten wij dat de “klant centraal” de kwaliteit van de discussie vergroot. Het nodigt personen en organisaties uit om voorbij hun eigen aanbod te kijken en maakt een verdiepingslag mogelijk.

De gebruikswaarde van het onderzoek voor de (commissie van) de Tweede Kamer staat voor ons voorop. U heeft aangegeven tussentijdse afstemming tussen beide onderzoeken niet wenselijk te achten, gelet op de korte doorlooptijd en het onafhankelijke karakter. Wel willen ervoor pleiten om bij de start van het onderzoek eenmalig de vraagstelling, de gehanteerde onderzoeksmethodieken en het verzamelde materiaal van beide onderzoeken op elkaar af te stemmen. Op deze wijze waarborgen we de toegevoegde waarde van dit onderzoek ten opzichte van het onderzoek van het ministerie.

Het onderzoek levert een meer ingevuld beeld op van de effectiviteit van de inburgering in de praktijk en geeft aangrijpingspunten om trajecten effectiever te maken. Zoals in uw offerteverzoek is aangegeven gaat het om een kwalitatief onderzoek. Het resultaat van het onderzoek zal dan ook geen cijfermatige uitspraken zijn. De kracht van het onderzoek zit in de verdieping, het echt willen weten hoe het zit en levert uitspraken in de zin van succes- en faalfactoren op.

2

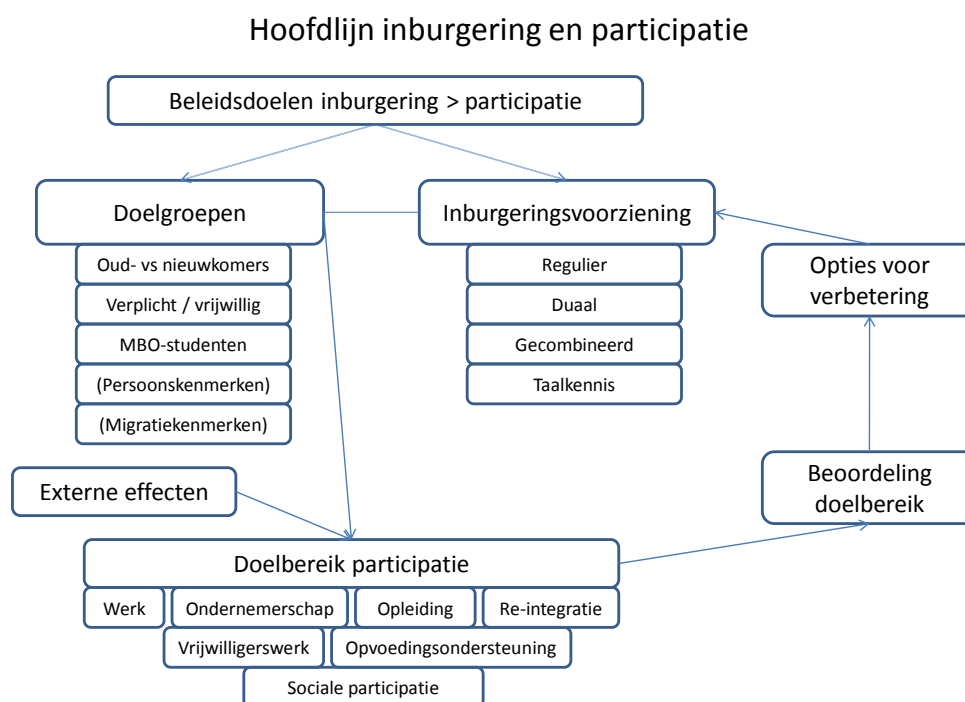
ONDERZOEKSKADER

Dit hoofdstuk bevat het onderzoekskader, waarin aan de orde komen:

- onderzoekskader (2.1)
- doelgroepen (2.2.)
- inburgeringsvoorzieningen (2.3)
- omschrijving en operationalisering van het begrip participatie (2.4)
- de cases (2.5)

2.1 ONDERZOEKSKADER

Het onderzoekskader laat zich als volgt grafisch weergeven (B&A 25 maart 2010)

Startpunt voor het onderzoek zijn de beleidsdoelen zoals neergelegd in de wet en in het Deltaplan inburgering (zie verder paragraaf 2.2). Ter bereiking van deze doelen zijn inburgeringsvoorzieningen getroffen (zie paragraaf 2.3). Deze hebben betrekking op verschillende doelgroepen (zie paragraaf 2.4). In het onderzoek wordt op een kwalitatieve wijze het doelbereik gemeten, in de vorm van case-studies. Dit wordt beoordeeld, en zo daar aan leiding toe is, worden opties gegeven voor verbetering van beleid en uitvoering inzake de inburgeringsvoorzieningen. In paragraaf 2.5 staan we stil bij de causaliteit van het model. In paragraaf 2.6 gaan we in op de casestudies.

2.2 PARTICIPATIE

Het doel van het inburgeringsbeleid is participatie. In deze paragraaf gaan we in op dit begrip.

Het Deltaplan inburgering biedt enig houvast voor een omschrijving van het begrip participatie. Inburgering en participatie worden in het Deltaplan onlosmakelijk aan elkaar verbonden: 'Inburgering bevordert de participatie en een inburgeringsprogramma heeft een grotere kans van slagen als de inburgeraar tegelijkertijd participeert.' Participatie is daarmee meer dan alleen een behaald inburgeringsexamen.

Participatie wordt verder omschreven als actieve deelname op de arbeidsmarkt, een voor de Nederlandse samenleving noodzakelijk oogmerk, al was het maar met het oog op de te verwachten ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Voor arbeidsparticipatie kan re-integratie nodig zijn. Zo deelname op de arbeidsmarkt niet mogelijk is, kan participatie ook vorm krijgen door bijvoorbeeld het verrichten van vrijwilligerswerk. Vanuit de invalshoek van persoonlijke ambities wordt participatie ook in verband gebracht met het volgen van onderwijs (mo, ho, bo) en met opvoeding van kinderen.

In het Deltaplan wordt ingezet op 'lerend participeren' met als mogelijk vormen:

- Inburgering met re-integratie (*dit is de gecombineerde voorziening*);
- Inburgering met werk;
- Inburgering met ondernemerschap;
- Inburgering met (beroeps)opleiding (*dit is de taalkennisvoorziening*);
- Inburgering met vrijwilligerswerk;
- Inburgering met opvoedingsondersteuning.

De meeste van deze elementen keren terug in het eerder door Regioplan uitgevoerde onderzoek ³ naar de haalbaarheid van een volgsysteem voor inburgering: werk, uitkering, re-integratie en onderwijs (mbo en hbo).

Daarnaast bestaan er ook bredere interpretaties van participatie. Zo worden in een SCP-studie drie typen participatie onderscheiden:

- Maatschappelijke participatie: het verrichten van betaald of onbetaald werk;
- Georganiseerde sociale participatie lidmaatschap van verenigingen en dergelijke;
- Ongeorganiseerde sociale participatie: contacten met burens, vrienden, familie.

Onder andere in het onderzoek van de Haagse Rekenkamer⁴ worden deze drie typen participatie in beschouwing genomen.

³ Regioplan (2008), Haalbaarheid volgsysteem inburgering.

⁴ Rekenkamer Den Haag, oktober 2009, feitenrapport Onderzoek naar het inburgeringsbeleid van de gemeente Den Haag.

Het inburgeringsexamen kent voor zowel het praktijkgedeelte (portfolio) als de elektronische praktijktoets van het centrale gedeelte vier profielen:

- Werk;
- Onderwijs, gezondheid en opvoeding (OGO);
- Maatschappelijke participatie;
- Ondernemerschap.

In het onderzoek kijken wij op twee niveau's naar participatie.

Het eerste niveau is het niveau van de formele doelen van het inburgeringsbeleid:

- Betaald werk;
- Opleiding;
- Vrijwilligerswerk;
- Re-integratietraject.

Het tweede niveau is het (on)georganiseerde sociale participatie. Dan gaat het om zaken als:

- Lidmaatschap van verenigingen;
- Contact met instanties, met name op het gebied van opvoeding;
- Contact met burens, vrienden, mensen buiten de eigen directe kring.

In het onderzoek zullen we deze twee niveaus gebruiken om de ontwikkeling van de participatie voor en na het inburgeringstraject te meten.

Voorop staat het eerste niveau op basis van de doelen van het inburgeringsstelsel. We zullen in de cases nagaan welke de activiteiten (werk, opleiding, vrijwilligerswerk, re-integratie) waren en zijn van inburgeraars voor en na het inburgeringstraject; daaruit zal blijken of er verschillen in de tijd opgetreden zijn.

Vervolgens gaan we ook na of er verbeteringen zijn opgetreden op het tweede niveau, dus in de wijze en mate van sociale participatie, op items die ook in andere onderzoeken gebruikt zijn zoals zelfstandig huisartsbezoeken, deelname aan ouderactiviteiten, en dergelijke.

2.3

INBURGERINGSVOORZIENING

De inburgeringsvoorziening leidt de inburgeraar toe naar het inburgeringsexamen of het staatsexamen NT2 en bestaat in ieder geval uit een inburgeringscursus en het eenmaal kosteloos afleggen van het betreffende examen. In feite is dit de route die een inburgeraar doorloopt om het inburgeringsexamen te halen, het liefst op een wijze die zoveel mogelijk de participatie bevordert gedurende het traject. Gemeenten kunnen naar eigen inzicht vorm geven aan de inburgeringsvoorziening, mits de betreffende voorziening de inburgeraar toeleidt naar het inburgeringsexamen, het Staatsexamen of Mbo-examen. Het gaat om de volgende voorzieningen:

- Reguliere inburgeringsvoorziening: een inburgeringscursus gericht op taal en kennis van de Nederlandse samenleving.
- Duale inburgeringsvoorziening: een inburgeringsvoorziening die gecombineerd is met activiteiten gericht op het bevorderen van de actieve deelname van de inburgeringsplichtige aan de Nederlandse samenleving.
- Gecombineerde (duale) inburgeringsvoorziening: gemeenten kunnen inburgeraars die op basis van een sociale zekerheidswet of –regeling een uitkering ontvangen een gecombineerde inburgeringsvoorziening aanbieden waarbij inburgering en re-integratie gecombineerd worden. De gemeente, het UWV, de eigenrisicodragers, de overheidswerkgever en het CWI werken samen om te komen tot een aanbod voor een gecombineerde inburgeringsvoorziening. Alleen inburgeraars met een re-integratietraject kunnen een gecombineerde inburgeringsvoorziening volgen.
- Taalkennisvoorziening: inburgeraars (verplicht of vrijwillig) die een Mbo-opleiding niveau 1 of 2 (gaan) volgen kunnen in combinatie met de Mbo-opleiding extra ondersteuning in de verwerving van de Nederlandse taal volgen, waarbij vaktaal en vakjargon extra aandacht krijgen.

2.4 GROEPEN INBURGERAARS

De groep waarop het onderzoek zich in potentie richt, is heel breed. Wij stellen voor om te focussen op de groep die een inburgeringstraject heeft doorlopen en is geslaagd. Als het inburgeringstraject een positief effect heeft, dan toch in ieder geval op deze groep. Dit betekent dat wij ons niet richten op mensen die zonder inburgeringstraject rechtstreeks een inburgeringsexamen halen en niet op de mensen die wel een inburgeringstraject volgen, maar (nog) niet zijn geslaagd.

Binnen deze groep⁵ concentreren we ons op het onderscheid tussen:

- Nieuwkomers (vreemdelingen die na het ingaan van de nieuwe wet inburgering tot Nederland zijn toegelaten en die verplicht moeten inburgeren, met uitzondering van enkele doelgroepen, bijvoorbeeld uit de MOE-landen);
- Oudkomers;
- Verplichte inburgeraars;
- Vrijwillige inburgeraars.

Persoonskenmerken (leeftijd, opleidingsniveau en dergelijke) en migratiekenmerken (land van herkomst, datum van migratie, reden van migratie) spelen een belangrijke rol bij de mogelijke participatie van groepen. Wij selecteren hier niet op, maar kijken binnen de groepen nieuwkomers, oudkomers, verplichte en vrijwillige inburgeraars die betrokken worden in het onderzoek wel wat de persoons- en migratiekenmerken zijn. Aan twee groepen willen we echter wel specifiek aandacht geven namelijk uitkeringsgerechtigden en allochtone vrouwen omdat de wetgever het vooral belangrijk vindt om de participatie van deze groepen te bevorderen.

---

⁵ De geestelijk dienaren vormen een bijzondere groep. Aangezien het om een kleine groep gaat die tijdelijk in Nederland verblijft nemen wij deze groep niet mee in het onderzoek.

2.5 CAUSALITEIT

De vraagstelling voor het onderzoek gaat over de causale relaties tussen inburgeringstrajecten en participatie: leidt het (succesvol) volgen van een inburgeringstraject tot enige vorm van participatie? Daarover kan in het algemeen gezegd worden dat participatie – de mate van en de wijze waarop – door tal van andere factoren dan alleen een inburgeringstraject beïnvloed kan worden, zoals persoonlijke omstandigheden en de situatie op de arbeidsmarkt. In een complexe samenleving kan bijna per definitie niet met volledige zekerheid een causale relatie vastgesteld worden.

Deze constatering heeft gevolgen voor de onderzoeks aanpak. D e aanpak dient gekozen te worden die het beste inzicht geeft in de causale doorwerking van het inburgeringstraject op de positie (participatie) van inburgeraars. De traditionele aanpak is een surveyonderzoek in een experimentele of quasi-experimentele context. De beperking van deze aanpak is dat niet duidelijk wordt of veranderingen in de participatie van de te onderzoeken groep veroorzaakt worden door het inburgeringstraject, of dat daar andere factoren op van invloed zijn; de werking van de beleidsmaatregel – het inburgeringstraject – blijft een *black box*. In meer moderne onderzoeks aanpakken wordt getracht inzicht te krijgen in de werkzame bestanddelen, dus in hoe inburgeringstrajecten doorwerken op het doen en laten van inburgeraars. Antwoorden op dergelijke vragen worden doorgaans gezocht in casus-onderzoek met behulp van kwalitatieve methodieken. Wij kunnen ons dan ook zeer goed vinden in de door u voorgestelde aanpak van het onderzoek. In het volgende hoofdstuk (plan van aanpak) werken we dit verder uit.

2.6 CASES

In onze aanpak staan de trajecten ofwel inburgeringsvoorzieningen centraal (zie paragraaf 2.3.). Welke routes hebben verschillende groepen inburgeraars doorlopen en in hoeverre heeft dit geleid tot participatie?

In ons onderzoek stellen we daarom de verschillende type inburgeringsvoorzieningen centraal in de cases. Daarbinnen kijken we naar verschillende doelgroepen.

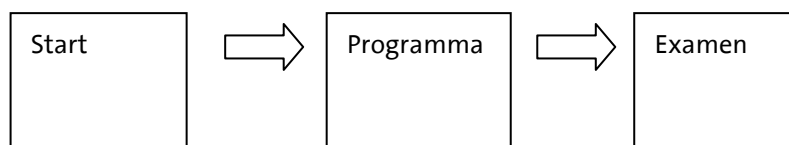
De cases zijn daarmee:

- Reguliere inburgeringsvoorziening;
- Duale inburgeringsvoorziening;
- Duale/gecombineerde inburgeringsvoorziening⁶ ;
- Taalkennisvoorziening.

In principe zijn de hoofdelementen voor iedere voorziening hetzelfde. Namelijk:

---

⁶ Omdat de duale trajecten veel nadruk krijgen in het Deltaplan selecteren we twee duale voorzieningen. Eén daarvan zal een duale voorziening met re-integratie zijn en dus een gecombineerde voorziening.

Start: dit is de fase waarin vastgesteld wordt of iemand tot de doelgroep voor inburgering behoort en wat diegene nodig heeft. Dit kan per gemeente verschillend georganiseerd zijn. Het omvat vaak een intake, assessment, (taal)toets.

Programma: dit is de fase waarin iemand het programma doorloopt. Het programma bestaat uit diverse modules en kan ook per gemeenten/opleider verschillen. Veelal wordt maatwerk geleverd. Wij gaan er vanuit dat per inburgeringsvoorziening het programma op een aantal wezenlijke onderdelen verschilt.

Examen: dit is de fase waarin iemand (met goed gevolg) het examen aflegt. Het gaat dan, afhankelijk van het niveau, om het inburgeringsexamen of het Staatsexamen NT2. Wanneer het om een taalkennisvoorziening gaat, zal het eindresultaat een beroepsdiploma zijn.

Voorafgaande aan de start is er ook een traject (namelijk werving, doen van een aanbod, handhaven); daar concentreren wij ons niet op in dit onderzoek. Centraal staat het proces vanaf de start van het inburgeringstraject, waarbij we kijken naar de participatie voorafgaand en participatie na het traject.

We kijken daarmee naar:

- Wat is het rendement van duaal vergeleken met regulier?
- Wat is het rendement van gecombineerd?
- Wat is het rendement van de taalkennisvoorziening?

Voor:

- Oudkomers versus nieuwkomers
- Vrijwillige versus niet-vrijwillige inburgeraars

3

PLAN VAN AANPAK

3.1

ONDERZOEKSMETHODE

De voornaamste opgave is om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de causaliteit tussen de inburgeringsvoorziening en participatie. Daarvoor is het nodig om verschillende informatiebronnen te gebruiken (triangulatie). Het betekent in dit onderzoek dat leden van de doelgroep, professionals (zoals cursusdocenten) en gemeenten aan het woord moeten komen.

In het onderzoek wordt feitelijke informatie verzameld: hoe richtten inburgeraars hun leven in voor het traject, hoe richten zij nu hun leven in?

En in het onderzoek worden verklaringen hiervoor verzameld: hoe kunnen verschillen voor en na het inburgeringstraject verklaard worden, welke mogelijkheden (op werk, e.a.) ontstaan door het volgen van een inburgeringstraject, welke andere stimulerende en belemmerende factoren zijn van invloed op participatie.

De twee bovenstaande punten vatten we samen onder ‘inburgeringsverhalen’ van inburgeraars.

Naast informatie ‘uit de eerste hand’ (dus van inburgeraars) vragen we ook professionals (cursusleiders, examinatoren, medewerkers UWV, coördinatoren inburgering van gemeenten) naar informatie en indrukken over de effectiviteit van de inburgeringstrajecten.

Het onderzoek moet uitwijzen of er verschillen en/of overeenkomsten zijn tussen typen trajecten, in het bijzonder de werkzaamheid van de duale trajecten ten opzichte van andere trajecten. Dit inzicht zal ontstaan door duale en niet-duale cases te onderzoeken, en de uitkomsten daarvan te vergelijken.

Het zwaartepunt van ons voorstel voor het plan van aanpak zijn vier casestudies, uw suggestie volgend. Dit houdt in dat we onderzoek doen naar vier gemeentelijke praktijksituaties waarin steeds één inburgeringsvoorziening centraal staat, namelijk:

- Een praktijksituatie van een reguliere inburgeringsvoorziening;
- Een praktijksituatie van een duale inburgeringsvoorziening;
- Een praktijksituatie van een duale, gecombineerde inburgeringsvoorziening;
- Een praktijksituatie van een taalkennisvoorziening.

In iedere gemeentelijke praktijksituatie:

- gaan we na hoe binnen de gemeente de inburgeringstrajecten voor de betreffende voorziening zijn vormgegeven, inclusief de organisatie rondom de inburgeringstrajecten zoals de externe samenwerkingsrelaties;

- spreken we met opleiders over hun ervaringen met het verloop van inburgeringstrajecten, zoals de mate van uitval;
- spreken we met opleiders over hun inzicht in en taxaties van de effecten op de deelnemers;
- spreken we met gemeentelijke medewerkers over beide bovengenoemde onderwerpen en over de sterke en zwakke punten van het huidige systeem;
- spreken we met mensen die enige tijd geleden met succes een inburgeringstraject hebben afgesloten over de effecten die het traject voor hen heeft gehad;
- spreken we met stage-aanbieders en werkgevers over de effecten van de inburgeringstrajecten op medewerkers en stagiairs;
- spreken we met allen over externe factoren die mede van invloed zijn – in positieve of negatieve zin – op de participatie na het inburgeringstraject.

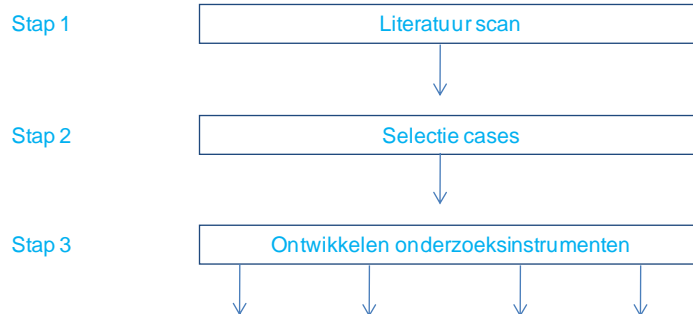
Belangrijk in de aanpak is dat we niet heel minutieus, tot in detail één praktijksituatie willen bekijken, maar vooral vanuit praktijkcasussen proberen te verbreden en de mechanismen willen begrijpen waarom het werkt zoals het werkt. Dit leidt tot uitspraken op hoofdlijnen, rode draden.

3.2

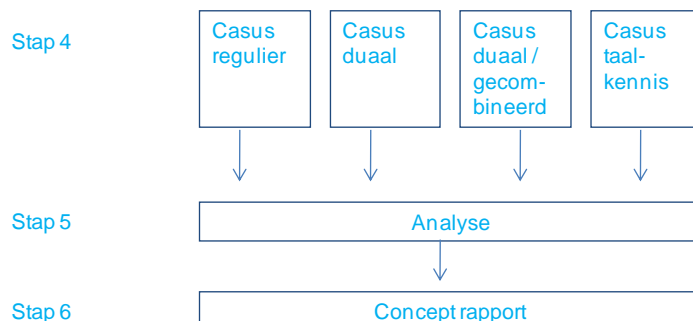
ONDERZOEKSAANPAK OP HOOFDLIJNEN

De voorgestelde onderzoeks aanpak ziet er schematisch als volgt uit:

Klankbordgroep

Klankbordgroep

Klankbordgroep

De onderzoeksvragen worden op grond van de volgende bronnen beantwoord.

1. In welke mate en op welke wijze zijn de inburgeringstrajecten ingericht om de verbinding tussen inburgering en participatie te versterken?
  - *In de cases wordt informatie verzameld over de inrichting van de inburgeringstrajecten. Ook vindt een literatuurscan plaats.*
2. In welke mate participeren geslaagde deelnemers van het inburgeringstraject?
  - *Deze informatie komt voor uit de gesprekken in de cases met (geslaagde ex-)cursisten en opleiders.*
3. In hoeverre is de participatie toe te schrijven aan:
  - a. Het inburgeringstraject (met onderscheid naar type voorziening: regulier, duaal/gecombineerd of taalkennisvoorziening);
  - b. Persoonskenmerken (etniciteit, opleiding, etc.);
  - c. Migratiekenmerken (hoe lang in NL, asielzoeker, gezinshereniger)
  - *Deze informatie komt voort uit de gesprekken in de cases met (geslaagde ex-)cursisten en opleiders. De cases zijn geselecteerd naar typen inburgeringstrajecten, zodat deze op hun merites vergeleken kunnen worden. In de cases worden persoonskenmerken en migratiekenmerken geïnventariseerd. Hierbij past de eerdere kanttekening over causaliteit (zie paragraaf 2.5.)*
4. Verschilt de mate van participatie voor verschillende groepen inburgeraars?
  - a. De vrijwillige versus niet vrijwillige;
  - b. Nieuwkomers versus oudkomers
  - *Deze analyse vindt plaats op grond van de informatie bedoeld bij vraag 3.*
5. Welke onderdelen van het inburgeringstraject (inclusief het inburgeringsexamen) worden vooral als effectief ervaren door de doelgroep en betrokken professionals?
  - *Dit maakt onderdeel uit van de gesprekken met cursisten en professionals.*
6. Hoe verhouden de kosten voor het inburgeren van de verschillende groepen zich tot de baten m.b.t. de participatie?
  - *Gegevens over kosten worden verkregen bij de instellingen. Deze worden vergeleken met een kwalitatieve duiding van de effecten van de inburgeringstrajecten (de antwoorden op vragen 2 – 4).*
7. Welke verbeteringen kunnen worden voorgesteld om meer participatie van de deelnemers in de Nederlandse samenleving te bereiken?
  - *Deze vraag wordt beantwoord op basis van de gesprekken met de (geslaagde ex-)cursisten en opleiders en op basis van een analyse van alle resultaten die verzameld zijn gedurende het onderzoek.*

In de volgende paragrafen werken we de afzonderlijke stappen uit.

3.3 STAP 0 STARTGESPREK KLANKBORDGROEP

In onze aanpak stellen we drie overlegmomenten voor met de klankbordgroep. We starten het onderzoek met een gesprek met de klankbordgroep. Daarin staat de onderzoeksopzet zoals verwoord in deze offerte centraal. Belangrijke onderwerpen in dit startgesprek zijn:

- de toets op de operationalisering van participatie
- de gebruikswaarde van het onderzoek
- de introductie van het onderzoek bij de beoogde respondenten

Aangezien wij afstemming met de klankbordgroep van groot belang vinden, stellen wij voor een extra overleg met de klankbordgroep te organiseren. Namelijk om de klankbordgroep de mogelijkheid te geven om zich uit te spreken over de selectie van praktijkcases en de uitwerking van de onderzoeksinstrumenten, voordat we de case-studies daadwerkelijk gaan uitvoeren.

In de derde voorgestelde bijeenkomst met de klankbordgroep bespreken we het concept eindrapport.

3.4 STAP 1 LITERATUURSCAN

We voeren een literatuurscan uit om een beeld te krijgen in welke mate en op welke wijze inburgering de laatste jaren sterker verbonden is aan participatie. Tegelijkertijd gebruiken we deze scan om per inburgeringsvoorziening het traject op hoofdlijnen te beschrijven. Wat zijn de basisonderdelen? Welke plussen zijn er in verschillende praktijksituaties?

Dit gebruiken we tevens als materiaal om de vier cases op te selecteren. Bij de literatuurscan zoeken we naar geschikte praktijksituaties per inburgeringsvoorziening.

Bronnen: lokale en landelijke evaluaties en beschrijvingen. We concentreren ons daarbij op de meest recente situatie. Het doel is geen geschiedschrijving.

Beoogde opbrengst

- Algemeen beeld over op welke wijze en in welke mate inburgering verbonden is aan participatie
- Traject op hoofdlijnen per inburgeringsvoorziening
- Materiaal voor de selectie van praktijksituaties per inburgeringsvoorziening

De resultaten van de literatuurscan worden als tussenproduct opgeleverd.

3.5 STAP 2 SELECTIE CASES

Op basis van het materiaal uit stap 1 selecteren we per inburgeringsvoorziening één praktijksituatie die centraal staat in de casus. Daarnaast selecteren we per inburgeringsvoorziening nog een aantal voorbeelden van andere aanpakken.

Dus stel dat we voor het duale traject Alkmaar selecteren omdat zij voorloper zijn in het aanbieden van duale trajecten op het gebied van werk, dan stellen we deze casus centraal. Tegelijkertijd blijkt uit de literatuurscan dat ook Groningen en Tilburg een interessante aanpak voor het duale traject hebben die op een aantal punten afwijkt (bijvoorbeeld ander profiel), dan betrekken we ook deze professionals in de sessies. (Dit is een fictief voorbeeld.)

Bij de selectie van cases letten we tevens op:

- Mix in de grootte van gemeente;
- Regionale spreiding;
- “succesverhalen” en kritische geluiden.

Beoogde opbrengst:

- o Voor iedere inburgeringsvoorziening één centrale praktijksituatie en enkele aanvullende voorbeelden die gezamenlijk een redelijk representatief beeld geven van het traject binnen deze inburgeringsvoorziening.

3.6 STAP 3 ONDERZOEKINSTRUMENTEN

In deze stap bereiden we de casestudies voor. Wat wordt de precieze opzet die we in alle vier de casussen aanhouden, mede gebaseerd op de resultaten van de eerdere stappen?

Beoogde opbrengst:

- Beschrijving van de opzet van de casestudies naar inhoud en organisatie;
- Korte (invul)vragenlijsten voor professionals en inburgeraars;
- Gespreksprotocollen voor de groepsgesprekken met inburgeraars en professionals.

3.7 STAP 4 UITVOEREN CASE-STUDIES

Na bespreking van het onderzoeksinstrumentarium en de selectie van de cases gaan we aan de slag met de vier geselecteerde cases.

Voor alle vier de cases doorlopen we de volgende stappen:

- Stap 4a Scan van beschikbaar schriftelijk en cijfermatig materiaal praktijksituatie;
- Stap 4b Sessie met professionals (inclusief professionals van andere geselecteerde voorbeelden binnen deze inburgeringsvoorziening);
- Stap 4c Sessie met inburgeraars.

4a Scan materiaal

We starten de casestudie met het opvragen en scannen van schriftelijk en cijfermatig materiaal van de casus (opleiding en gemeente). We benaderen daarvoor de betreffende gemeente en programma-aanbieders. We gaan uit van het meest recente materiaal. Dit is bedoeld om een globaal beeld te krijgen van het netwerk, de inburgeringsroutes en de doelgroepen in deze praktijksituatie.

4b Sessie professionals

We organiseren een sessie van een dagdeel met professionals die betrokken zijn bij de cases. Het gaat om partijen als de gemeente, een inburgeringsbureau, enkele programma-aanbieders, dienst sociale zaken, UWV, stageaanbieders en werkgevers, afhankelijk van de inburgeringsvoorziening en de lokale situatie.

Naast deze professionals nodigen we een aantal professionals uit van maximaal drie vergelijkbare inburgeringsvoorzieningen elders in het land.

Aan elk van de vier sessies zullen naar verwachting ongeveer tien personen deelnemen. In totaal spreken we op deze manier dus ca. veertig professionals. We zoeken mensen met veel ervaring en een brede blik. Vanwege de persoonlijke en gerichte manier van benaderen verwachten wij, gebaseerd op onze ervaringen, een hoge respons. Belangrijk hierbij is ook de introductie van het onderzoek. Mensen moeten niet het gevoel krijgen persoonlijk de maat genomen te worden.

Voorafgaand aan de sessie vragen we mensen een korte vragenlijst in te vullen over hoe zij tegen de effecten van inburgering in hun eigen situatie aankijken.

In de sessies vragen we de professionals zich te verplaatsen in de (verschillende groepen) inburgeraars. We zorgen voor een opzet van de sessies waarbij men vanuit de maatschappelijke opgave nagaat wat men bijdraagt. In de sessie staat niet het eigen aanbod centraal, maar de effecten die bereikt worden bij de inburgeraar. Wat doe jij als professional om dat effect zo groot mogelijk te laten zijn? Wat werkt wel en wat niet? Voor wie wel en wie niet?

Er staat één lokale casus centraal. Maar we vragen de professionals van de andere steden of zij zich herkennen in wat hier speelt. Het feit dat professionals uit verschillende steden aanwezig zijn, maakt de bijeenkomst voor de deelnemers interessant omdat informatie uitgewisseld wordt. Ook dit zal deelname verhogen.

Voor deze sessie gebruiken we werkvormen als de Hoeden van Bono om mensen vanuit verschillende perspectieven te laten kijken en zorgen voor een open en vertrouwelijke sfeer. We organiseren deze sessie bij één van de professionals (bijvoorbeeld bij de gemeente of een van de ROC's) om een gevoel te krijgen bij waar het zich afspeelt, de drempel tot deelname laag te houden en de kosten te drukken.

4c Sessie inburgeraars

Daarnaast organiseren we voor elk van de vier cases een groepsgesprek met inburgeraars. We spreken daarbij zowel met mensen die op dat moment een inburgeringstraject volgen als mensen die tot zes maanden geleden het inburgeringsexamen hebben afgerond. We benaderen deze mensen via het

opleidingsinstituut (de professionals uit de eerdere sessies). We streven naar 15 inburgeraars per sessie, waarbij we proberen te zorgen voor een mix van oudkomers – nieuwkomers en vrijwillige - verplichte inburgeraars. Door opnieuw de gerichte en persoonlijke benadering via het opleidingsinstituut of andere direct betrokken professionals zal de respons hoog zijn. Daarnaast ontvangen de inburgeraars een vergoeding voor de gemaakte onkosten van € 10,-. Onze ervaring leert dat dit de medewerking aanzienlijk verhoogt. En de inhoudelijke bijdrage van de inburgeraars is cruciaal in het onderzoek.

De opzet is zodanig dat we met groepen van wisselende omvang tot resultaat kunnen komen. We kiezen werkvormen die recht doen aan ons uitgangspunt ‘klant centraal’, maken dat iedereen zijn zegje (= benutten menselijk kapitaal) kan doen, los van ‘rangen en standen’ en los van een goede beheersing van de Nederlandse taal. Het betekent dat we werken met beeldmateriaal om mensen anders te laten praten dan ze gewend zijn: vrijer, persoonlijker en indringender. We gebruiken opnieuw de denkhoeden van De Bono om deelnemers vanuit verschillende perspectieven te laten.

We doen opnieuw een beroep op gemeente of andere betrokken partijen om de bijeenkomst te faciliteren (locatie).

Tijdens de bijeenkomst vragen we de inburgeraars een korte vragenlijst in te vullen waarin we de volgende zaken inventariseren:

- Achtergrondgegevens: aankomst in Nederland, land van herkomst, opleidingsniveau;
- Situatie bij start van het inburgeringstraject: werk of geen werk, opleiding, contacten met instanties;
- Situatie na inburgeringstraject: werk of geen werk, opleiding, etc.

Dit zal een beknopte en eenvoudige vragenlijst zijn. Wanneer mensen moeite hebben met het invullen, begeleiden wij hen hier bij. Deze vragenlijst biedt ons het feitenmateriaal dat we nodig hebben om vast te stellen of er wel of niet veranderingen in de leefsituatie van inburgeraars zijn opgetreden.

Vervolgens staan we met de inburgeraars stil bij hoe het komt dat zij wel of niet participeren en welke rol het inburgeringstaject daarin heeft gespeeld. Het gesprek met de inburgeraars is bedoeld om dat wat professionals denken te toetsen en een aantal rode draden te selecteren in de individuele verhalen die een rol spelen bij al dan niet succesvol inburgeren en participeren.

Zowel voor de professionals als de inburgeraars geldt dat mensen niet direct herleidbaar zijn in het eindrapport.

Beoogde opbrengst:

Een goede doorkijk in een praktijksituatie met een lichte toets vanuit andere vergelijkbare aanpakken. Inzicht in hoe het er aan toe gaat en wat maakt dat zaken wel of geen effect hebben.

3.8 STAP 5 ANALYSE

De analyse op de in de cases verzamelde informatie omvat de analyse van de vier cases gevolgd door de vergelijkende analyse tussen de cases. De analyses bevatten de volgende onderdelen:

Casus-analyse

- Vaststellen van de ontwikkeling in de mate van participatie bij inburgeraars;
- Vaststellen van de ervaringen van professionals met participatie door cursisten;
- Verklaren van waargenomen ontwikkelingen uit:
  - Doorwerking van het programma;
  - Kenmerken van het programma;
  - Persoonskenmerken;
  - Externe omstandigheden.
- Analyse in sterke en zwakke punten van het traject.

Vergelijkende analyse

Vergelijking van de vier cases op:

- Overeenkomsten en verschillen inzake inburgering;
- Overeenkomsten en verschillen in verklaringen;
- Identificatie van verklaringen op het niveau van duaal versus niet-duaal.

Beoogde opbrengst:

Inzicht in de mate van doorwerking op participatie, in verklaringen daarvoor, in de relatieve kwaliteiten van typen trajecten (dual versus niet dual), inzicht in kosten ten opzichte van baten en inzicht in mogelijke opties voor verbetering.

3.9 STAP 6 RAPPORTAGE

Aangezien de hele opzet sterk kwalitatief van aard is, zal ook het rapport uitspraken op kwalitatief niveau bevatten. Het rapport is daarmee vooral verhalend en bevat geen cijfermatige uitspraken.

Vooralsnog gaan wij uit van de volgende opbouw van de rapportage.

- H. 1 Onderzoeksdoel
- H. 2. Methodiek
- H. 3 Casusbeschrijvingen
- H.4 Analyse
  - 4.1. Per casus
  - 4.2. Vergelijkende analyse
- H. 5 Conclusies
- H. 6. Opties voor verbetering

De opbouw van de casusbeschrijving is globaal deze:

- Inburgeringsroute in de praktijk (feitelijke beschrijving proces);
- Inburgeraars: feiten omtrent participatie (inburgeringsverhalen);
- Inburgeraars: samenvattend verslag gesprek;
- Professionals: ervaringen en percepties inzake participatie (inburgeringsverhalen);
- Professionals: samenvattend verslag gesprek;
- Succes en faalfactoren van het programma;
- Conclusies.

4

UITVOERING

4.1

TEAM

Het zal u duidelijk zijn dat wij deze evaluatie niet benaderen als ‘standaardonderzoek’ waarin vragenlijsten en enquêtes worden afgenomen. Wij zien het als een uitdaging om te investeren in de relatie met gesprekspartners, boeiende sessies te organiseren en daardoor een spade dieper te kunnen gaan.

Wij hebben een team samengesteld van vier ervaren adviseurs die met elkaar gaan voor deze uitdaging: Marieke Bosch, Wout Gelderloos, Dick Hanemaayer en Jessica van Koert. In dit kwartet komen expertises en gedrevenheden op zowel onderzoeks- als procesgebied bijeen die elkaar in combinatie versterken en die gezamenlijk ook in de korte doorlooptijd voor continuïteit kunnen zorgen. U kunt zich een beeld vormen door de CV's te bekijken en een impressie van relevante projecten in de bijlage. Geen van de personen is betrokken bij een onderzoek naar inburgering en integratie in opdracht van het ministerie van VROM/WWI.⁷ Ook is geen van deze personen actief voor een politieke partij. Marieke Bosch zal als projectleider optreden en het vaste aanspreekpunt zijn voor u als opdrachtgever.

Wij hopen dat onze offerte voldoet aan uw verwachtingen. Wij hebben erin ieder geval met plezier aan gewerkt en geven desgewenst graag een toelichting op onze aanpak.

4.2

PLANNING EN BEGROTING

Uitgaande van mondelinge opdrachtverlening in week 14 en schriftelijke bevestiging in week 15, lijnen wij het kritieke tijdpad met begroting als volgt uit.

Stappen	Planning	Dagen senior
Stap 0 Startgesprek met klankbordgroep	Week 14 of 15	1
Stap 1 Literatuurscan	Week 14 – 15	1,5
Stap 2 Selectie cases	Week 16	1

⁷ Wout Gelderloos ondersteunt op dit moment het ministerie VROM/WWI bij het project Samenhang in de Wijken.

Stappen	Planning	Dagen senior
Stap 3 Ontwikkelen onderzoeksinstrumenten	Week 16	1
Gesprek klankbordgroep	Week 18	0,5
Stap 4 Uitvoeren case-studie (4x)	Week 19 – 22	12
Stap 5 Analyse	Week 23	1,5
Stap 6 Opstellen concept rapport	Week 23	3
Gesprek klankbordgroep	Week 24	0,5
Aanpassen rapport	Week 25	1
TOTAAL		23

Het tarief bedraagt € 1.300,-.

De personele kosten bedragen daarmee:	€ 29.900
Kosten 50 exemplaren rapporten (B&A-opmaak):	€ 250
Vergoeding inburgeraars:	€ 600
Totaal:	€ 30.750 (exclusief BTW).

Het bedrag inclusief BTW bedraagt: € 36.592

Hiermee wordt het bedrag dat de Tweede Kamer beschikbaar stelt voor dit onderzoek overschreden. Wij zijn bereid een korting te geven van € 6.592, waarmee het totaal bedrag voor u als opdrachtgever neer komt op € 30.000 inclusief BTW.

Wij gaan akkoord met de bepalingen in het Programma van Eisen en de Algemene Rijksvoorwaarden voor Diensten.

BIJLAGE 1: CV's

CV Marieke Bosch

Naam: Marieke Bosch
Geboortedatum: 08-03-1974

Profiel

Marieke Bosch studeerde beleids- en organisatiewetenschappen in Tilburg en is werkzaam op het brede terrein van wijkaanpak, sociaal beleid, zorg en welzijn voor diverse doelgroepen. Zij voert veelal opdrachten uit op het snijvlak van adviseur/kwalitatief onderzoeker met een sterke link naar de uitvoering. Zij benadert vraagstukken vanuit de invalshoek: Wat maakt dat iets werkt en het uiteindelijk betekenis heeft voor de mensen waar het omgaat? Zij is goed in staat tot het leggen van contacten met doelgroepen zelf. Juist het concrete niveau, waar zich bepaalde problemen voordoen, vindt ze interessant omdat daar ook veranderingen kunnen plaatsvinden of zichtbaar worden. Daarnaast passen samenwerkingsprojecten goed bij haar, daar waar inspanningen van diverse partijen en/of afdelingen moeten worden verbonden om tot maatschappelijk resultaat te komen. Marieke is analytisch ingesteld met oog voor samenhang. Ze werkt met betrokkenheid en realiteitszin. Praktische toepasbaarheid staat bij haar hoog in het vaandel.

Opleidingen

- Beleids- en organisatiewetenschappen. Katholieke Universiteit Brabant. (1993 - 1998) Afstudeerscriptie: reconstructie van de beleidstheorie achter het inburgeringsbeleid
- Extra keuze vakken op het gebied van sociaal beleid en migratie. University of Glasgow te Glasgow (1996)
- Propedeuse Sociologie (1992-1993)
- Isala College, VWO te Silvolde (1986 - 1992)

Werkervaringen

- Adviseur B&A 2003 - heden
- Adviseur ES&E (adviesbureau op gebied van veiligheid, leefbaarheid en integratie) 2002 - 2003
- Projectcoördinator Stadsetiquette (Gemeente Rotterdam, bestuursdienst) 2001 - 2002
- Assistent wijkcoördinator Spangen (deelgemeente Delfshaven, gemeente Rotterdam) 2000 - 2001
- Adviseur Avisé Zorgadvies (adviesbureau op gebied van ouderenzorg) 1998 - 2000

Relevante ervaring

➤ *Evaluatie - onderzoek*

- Ministerie van Justitie: Quick scan naar de mate van tevredenheid van gemeenten over de dienstverlening van de Taskforce Inburgering (2003)
- Ministerie VWS: Evaluatie-onderzoek pilots Vrouwelijke Genitale Verminking
- Gemeente Zaanstad: evaluatieonderzoek en doorontwikkeling wijkgericht werken
- Commissie Gelijke Behandeling: evaluatieonderzoek naar de inzet van het instrument mediation door de Commissie.
- Zorginstelling 's Heerenloo: Quick Scan omgekeerde integratie
- Gemeente Rotterdam: evaluatieonderzoek naar de netwerkstructuur rondom jongeren in Rotterdam (DOSA, deelgemeentelijk overleg sluitende aanpak)
- Rekenkamer West-Brabant: onderzoek naar de samenwerking op het gebied van veiligheid en leefbaarheid

➤ *Bijzondere doelgroepen*

- Gemeente Den Haag: portrettengalerij veelplegers (onderdeel was het houden van interviews met veelplegers over de nazorg na detentie)
- Ministerie van Justitie: Organisatie van conferentie nazorg veelplegers

➤ *Procesbegeleiding/coalitievorming*

- Gemeente Zwolle: ontwikkelen aanpak multiprobleemgezinnen in de Palestrinalaan
- Gemeente Dordrecht: mede-kwartiermaker Achter de Voordeur-aanpak in Wielwijk
- Gemeente Eindhoven: procesbegeleiding in het kader van coalitievorming 'krachtwijken'
- Gemeente Utrecht: naar een effectiever en toekomstgericht welzijnswerk (met als onderdeel schrijven Wmo-beleidskader)
- Stadsdeel Slotervaart (Amsterdam): procesbegeleiding bij de omvorming van buurtbeheer naar wijkmanagement

CV Wout Gelderloos

Naam : Wout Gelderloos

Geboortedatum: 20 juli 1965

Relevante ervaring

Drs. Wout Gelderloos studeerde politicologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Na zijn studie trad hij in dienst van de directie Interbestuurlijke Betrekkingen en Informatievoorziening van het ministerie van Binnenlandse Zaken, waar hij vorm gaf aan de relatie tussen gemeenten en het Rijk bij de uitvoering van het sociale vernieuwingsbeleid. Daarna werkte hij bij de directie Politie van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Hij hield vanuit deze directie toezicht op de financiën en de bedrijfsvoering van de politieregio's en is in dit verband intensief betrokken geweest bij de opzet van een adequate beleids- en beheerscyclus binnen de politieregio's. Ook werkte hij mee aan de vormgeving van het Beleidsinformatiesysteem voor de politie. Van 1998 tot 2004 was hij bij B&A Groep verantwoordelijk voor onderzoeks- en adviesopdrachten op een groot aantal beleidsterreinen, waaronder vreemdelingenbeleid, openbaar bestuur, openbare orde en veiligheid, sociaal beleid.

Samen met Mariëlle Verberk trad hij op als projectleider voor de evaluatie van de Koppelingswet, een grootschalig kwantitatief en kwalitatief onderzoek naar de werking en het doelbereik van de Koppelingswet onder tal van overheidsorganisaties, semi-overheidsorganisaties en particuliere instellingen. Daarnaast voerde hij verschillende onderzoeksopdrachten uit voor de IND en voor de Adviescommissie Vreemdelingenzaken.

Van 2004 tot 2008 werkte Wout als programmaleider hotspots voor de deelgemeente Feijenoord. In de hotspots, waaronder de Strevelsweg, Dorchtselaan en Boulevard Zuid, werd het straatbeeld overheerst door vervuiling en verloedering van panden en buitenruimte. Een groot deel van de woningen stond leeg of werd oneigenlijk gebruikt (illegale pensions, drugspanden). De wijk economie leidde een zeltogend bestaan, gekenmerkt door zwak ondernemerschap en veel leegstand. Met een integrale en onconventionele aanpak van woningvoorraad, buitenruimte, wijk economie, veiligheid, scholing en sociale activering van de veelal allochtone bleek het mogelijk het verval te keren. De noodzakelijke investeringen konden worden gefinancierd via verschillende Europese subsidieprojecten, waarbij Wout als projectleider optrad.

Opleidingen

- Doctoraal politicologie, Vrije Universiteit, 1984-1990
- Gymnasium b, Rijnlands Lyceum Wassenaar, 1977-1984
- Practicum onderhandelen
- Financiën voor non-financials
- Gemeentelijke comptabiliteitsvoorschriften
- Faciliteren van groepen
- Mediatraining

Werkervaringen

▪ Senior consultant B&A Groep	2008 – heden
▪ Programmaleider Hotspots, deelgemeente Feijenoord, Rotterdam	2004 – 2008
▪ Projectleider B&A Groep Beleidsonderzoek & -Advies	1998 – 2004
▪ Senior beleidsmedewerker Informatievoorziening & Toezicht, directie Politie, Ministerie van Binnenlandse Zaken	1994 – 1998
▪ Beleidsmedewerker Uitvoering Sociale Vernieuwing, directie Interbestuurlijke Betrekkingen & Informatievoorziening, Ministerie van Binnenlandse Zaken	1990 – 1994
▪ Beleidsmedewerker Coördinatie Bestuursbeleid, , directie Interbestuurlijke Betrekkingen & Informatievoorziening, Ministerie van Binnenlandse Zaken	1989 – 1990
▪ Verkoopmedewerker, Dixons B.V.	1987 – 1989

Relevante projecten

- Vreemdelingenbeleid
  - Evaluatie Koppelingswet
  - Ontwikkeling en toepassing meetinstrument kwaliteit asielbeslissingen
  - Experiment nader gehoor nieuwe stijl
  - Het gebruik van DNA-tests bij gezinshereniging

- Eisen aan leeftijd en inkomen bij gezinsvorming
- Openbaar bestuur
  - Evaluatie Interbestuurlijke Commissie Binnenlands Bestuur
  - Doelmatigheidsonderzoek gebiedsgericht werken provincie Zuid-Holland
  - Evaluatie Bestuurlijk Platform Zuidvleugel
  - Stakeholders provincie Noord Holland
- Integrale wijkaanpak
  - Programmaleider hotspots deelgemeente Feijenoord
  - Integraal veiligheidsplan Den Helder
  - Veiligheidseffectrapportage Statenplein Dordrecht
  - Meerjaren Ontwikkelingsplan gemeente Ede
- Sturings- en subsidierelaties
  - Projectleider van verschillende Europese subsidieprojecten vanuit dg Feijenoord
  - Toezicht op financiën en bedrijfsvoering van regionale politiekorpsen
  - Ontwikkeling van de verantwoordingssystematiek voor sociale vernieuwing
  - Lid interbestuurlijke werkgroep decentralisatie maatschappelijke opvang
  - Evaluatie subsidiebeleid gemeente Utrecht
  - Subsidieregelingen gemeente Haarlemmermeer
  - Herijking subsidiebeleid provincie Zuid Holland
- Financiën en bedrijfsvoering
  - Ontwikkeling Fonds Sociale Vernieuwing
  - Toezicht op financiën en bedrijfsvoering van regionale politiekorpsen
  - Besluit comptabele regelgeving regionale politiekorpsen
  - Ontwikkeling en beheer van het Boulevardfonds voor de Boulevard Zuid
- Wijkeconomie
  - Economische revitalisering Boulevard Zuid, Dorchtselaan en Strevelsweg
  - Ruimtelijk Economische Structuurvisies Boulevard Zuid, Dorchtselaan en Strevelsweg
  - Opzet van een “Boulevardfonds” voor de Boulevard Zuid
  - Economische Kansenzones Rotterdam
  - Begeleiding van de Albeda-projecten Scholingswinkel en De wijk als leslokaal
- Sociaal beleid
  - Beleidsmedewerker Uitvoering Sociale Vernieuwing, directie IBI, BZK
  - Evaluatie landelijke infrastructuur Welzijnsnota
  - Omgevingsverkenning professionalisering welzijnssector
- Jeugd en jeugdzorg
  - Evaluatie landelijk werkende en identiteitsgebonden voorzieningen jeugdhulpverlening
  - Evaluatie boefjes (12 minners) project Nijmegen
  - Begeleiding jeugdbeleid kleinere gemeenten
  - Onderzoek inhuur externe deskundigheid bij jeugdzorg

- Verschillende onderzoeken jeugdcriminaliteit en –overlast
- Openbare orde en veiligheid
  - Senior beleidsmedewerker Informatievoorziening en Toezicht, directie Politie, BZK
  - Evaluatie KLPD en Raad voor het KLPD
  - Internationale politiesamenwerking
  - Integraal veiligheidsplan Den Helder
  - Veiligheidseffectrapportage Statenplein Dordrecht
  - Veiligheid en geweld ROC's
  - Onderzoek gebiedsgebonden politiefunctionarissen

CV Dick Hanemaayer

Naam : Dick Hanemaayer
 Geboortedatum: 26 augustus 1952

Profiel Dick Hanemaayer

Specialist op het gebied van evalueren in de publieke sector: beheersing van het brede palet van evaluatiemethodieken, en de organisatie van de evaluatiefunctie binnen publieke instellingen. Gericht op bruikbaarheid van evaluatieonderzoek, de methodologische kwaliteit en onafhankelijkheid. Analytisch ingesteld en inhoudelijk gedreven.

Opleidingen

- Gymnasium B, Alphen aan den Rijn
- Sociale Geografie en Planologie RU Utrecht

Werkervaringen

▪ B&A Centrum voor Beleidssevaluatie	2007 - heden
▪ Mede-oprichter, directeur B&A Groep, Den Haag	1991 - 2006
▪ Projectleider NSS Beleidsonderzoek en –Advies, Den Haag	1989 - 1991
▪ Projectleider Research voor Beleid Leiden	1986 - 1989
▪ Adjunct-secretaris Programmeringsoverleg Ruimtelijk Onderzoek, Den Haag	1983 - 1986
▪ Onderzoeker Geografisch Instituut Rijksuniversiteit Utrecht	1978 - 1983

Relevante ervaring

- Beleidsevaluatie
  - Effectiviteitsevaluaties, zoals:
    - Evaluatie regeling MEP (Milieukwaliteit Elektriciteitsproductie)
    - Dualisering bestuur gemeenten en provincies
    - Vraagsturing TNO en GTI's
    - Doelstellingen uitvoering Wet Maatschappelijke Ondersteuning
    - Budget investeringen ruimtelijke kwaliteit
    - Gemeentelijk subsidiebeleid
    - Innovatie uitvoering Wet Werk en Bijstand
    - Doeltreffendheid arboconvenant rijk

- Programma Beheer
- Evaluatie mantelzorgbeleid
- ICT-stichtingen in het onderwijs
- Provinciaal Cultuurfonds voor monumenten
- Spreekuurvoorziening Juridisch Loket
- Randstedelijke Rekenkamer
- Procesequantaties, zoals:
  - Programma Verantwoord Beter
  - Pilots genitale verminking
  - Implementatie burgerservicenummer
  - Beleidsproces dode-hoek spiegel
- Incident-evaluaties, zoals:
  - Evaluatie MKZ-crisis 2001
  - Hulpverlening brand Armandomuseum
  - Gaswolk Uithoorn
- Wetsequantaties
  - Spoorwetgeving
  - Wet op de Kamers van Koophandel
  - Winkeltijdenwet
- Ex ante-evaluaties, zoals:
  - Ruimtelijke ontwikkeling Schiphol
  - Toepassing Lex Silencio Positivo
  - Vooropleiding muziek en dans
  - Varianten Zuiderzeelijn
  - Diverse toepassingen werkbaarheidsanalyse beleidsvoornemens
- Ontwikkeling van meetinstrumenten
  - Meten van maatschappelijk rendement
  - Meten van gemeentelijke beleidsvrijheid
- Surveyonderzoek
  - Draagvlakonderzoeken voor Hoofdbedrijfsschappen
  - Naleving regelgeving gewasbeschermingsmiddelen
  - Klachtenafhandeling door energiebedrijven
- Ontwikkelingsprojecten
  - Beleidsmodel voor programmatische handhaving
  - Toolbox keuze beleidsinstrumenten
  - Sturingsmodel voor overheidsstichtingen
  - Thesaurus handhaving sociaal domein
  - Testen en doorontwikkelen van de werkbaarheidsanalyse beleidsvoornemens
  - Ver'smart'en van doelen in het cultuurbeleid
  - Ontwerp van een gemeentelijk evaluatiemodel (ex ante, ex post) zwerfafvalbeleid
  - Evalueren door provinciale staten: handreiking voor aanpak en werkwijze

Drs. Jessica van Koert (1963)

Jessica van Koert studeerde Nederlandse Taal- en Letterkunde in Leiden. Zij vervulde 14 jaar verschillende communicatiefuncties bij de rijksoverheid (Justitie, AZ/RVD, V&W). Zij was toen al op haar best in processen die niet meteen gladjes verliepen.

Jessica ontwikkelde zich als creatief denker die een vraagstuk vanuit verschillende perspectieven bekijkt en bespreekt en partijen uitnodigt van de zijlijn te komen en positie te bepalen. Daarbij is de 'burger/klant/gebruiker' centraal een Leitmotiv. Haar persoonlijke gedrevenheid is om voorbij de instituties te komen en de discussie te richten op diegenen waar betrokkenen van zeggen het voor te doen.

Zij maakte in 2000 de overstap naar b&a en benut haar externe adviesrol om energie, versnelling en scherpte te brengen. Als procesbegeleider en teamcoach is zij vooral betrokken in opdrachten waar visie- en conceptontwikkeling en veranderopgaven centraal staan.

Recent ontwikkelde Jessica met netwerkpartner Silvia de Ronde Bresser (indema) het concept van de doelgroepen aanpak, dat zij in vele opdrachten toepast. 'Binden op resultaat voor de samenleving' is haar adagium. De route om dat resultaat te boeken is per definitie uniek en spannend, afhankelijk van de avonturiers geest van de opdrachtgever en zijn omgeving. Inhoud, proces en vorm zijn voor haar onlosmakelijk met elkaar verbonden. Ze speelt welbewust met taal en beelden om mensen op een andere manier hun verhaal te laten doen; zij heeft zichzelf getraind in het 'verhalen vertellen in veranderingsprocessen'. Het geeft haar manier van opereren een heel eigen signatuur.

Jessica's drive zit in het versterken van opdrachtgever en team. Ook dit jaar heeft zij een aantal 'strippenkaarten' uitstaan bij opdrachtgevers die het prettig vinden om haar op cruciale momenten langs zij te halen en 'een strip' af te nemen. Vanuit haar geloof in versterking, is zij vaak áchter de schermen actief om opdrachtgevers een duw in de rug te geven. Maar regelmatig opereert zij in een groep om – meestal op het scherpst van de snede - discussies te leiden en daarin werkvormen te kiezen die op een prettige manier confronteren.

Relevante opdrachten

Ministeries	• Justitie: procesbegeleiding ihk invoering nieuwe wet huisverbod (3 pilotgemeenten) • EZ: ontwikkelen communicatie aanpak voor het 'basispakket' aan diensten en producten gericht op de 'MKB'er' • VenW: procesbegeleiding programma Noordvleugel en Randstad Urgent • Justitie: ondersteuning directie Personeel en Organisatie in hun communicatie rond het veranderingsproces • VenW: procesbegeleiding Mobiliteitsaanpak

- Gemeenten
  - Oss: procesbegeleiding ihk van maatschappelijk aanbesteden (pilotwijk)
  - Eindhoven: procesbegeleiding ihk van coalitievorming 'krachtwijken'

- Diversen
  - De Stromen Opmaat Groep (zorginstelling): interim manager Communicatie en Zorglijn
  - KpVV (Kennisplatform Verkeer en Vervoer): externe evaluatie, versterking interne organisatie
  - ISO (Interstedelijke Studenten Overleg), traject van visieontwikkeling
  - Waterschapsbedrijf Groningen: traject van visieontwikkeling
  - Coaching
    - CBS, interim manager 'personeel en organisatie
    - VenW, interim manager 'cultuurtraject RWS'
    - Geuzenveld Sloterveer, medewerker stadsdeel
    - Campagneteam 'millenniumdoelen' (Eén-campagne)
    - Team omgevingsmanagement Randstad Urgent
    - Secretariaat Raad voor Verkeer en Waterstaat
  - Training
    - interactief werken
    - non verbale communicatie
    - de mens centraal

BIJLAGE 2: REFERENTIEPROJECTEN

Taalwijzer Amsterdam

Sinds 2008 voert Zwind, onderdeel van de B&A holding, de Taalwijzer uit in Amsterdam in de stadsdelen Oost-Watergraafsmeer, Zeeburg (gezamenlijk het toekomstig stadsdeel Oost) en Osdorp.

De Taalwijzer is in Amsterdam het servicepunt voor inburgering voor vrijwillige en voorheen ook verplichte inburgeraars⁸. De Taalwijzer speelt een rol bij informatievoorziening, de werving, de intake, het plaatsen van inburgeraars bij een opleiding, trajectbegeleiding, het regelen van kinderopvang en verzuim. In de aanpak van Zwind staat vanaf de start participatie centraal. Tijdens het inburgeringstraject is de aandacht van de begeleiding niet alleen gericht op de taal, maar is er aandacht voor de hele persoon van de inburgeraar om uitval te beperken en de kans op echt succes te vergroten. Naast taal spelen andere factoren een rol in het al dan niet succesvol participeren in de samenleving, zoals: geen of beperkt netwerk buiten eigen kring; weg in de samenleving niet weten te vinden; analfabetisme, werkloosheid; schulden, psychische, sociale en medische problemen; zware frustratie of verbittering omdat talenten niet herkend worden, ernstige opvoedingsproblemen en bijvoorbeeld ook huiselijk geweld, waarvoor nieuwkomers en vluchtelingen door hun afhankelijke positie vaak extra kwetsbaar zijn. Het zijn allemaal factoren die maatschappelijke participatie danig in de weg kunnen staan. De trajectbegeleiders zijn ervaren in het analyseren van een persoonlijke situatie en het opstellen van een plan om belemmeringen uit de weg te ruimen en te focussen op kansen. Van groot belang daarbij is het perspectief dat de inburgeraar heeft aan het eind van zijn inburgering; dat hij ziet dat het ergens toeleidt; dat het traject hem in staat zal stellen werk te vinden, een opleiding te volgen, zich thuis te voelen, zich te ontplooien en een goede opvoeder van zijn kinderen te zijn. Alleen perspectief motiveert een inburgeraar. De trajectbegeleiders betrekken actief het sociale netwerk in het stadsdeel bij de inburgering, bijvoorbeeld door informatiedagen te organiseren voor inburgeraars.

EVALUATIE VAN PILOTS VROUWELIJKE GENITALE VERMINKING

In opdracht van het ministerie van VWS evalueerden we in 2009 de pilots meisjesbesnijdenis waarbij de effectiviteit van de aanpak centraal stond.

“Samen voor één doel: het voorkomen van besnijdenis van dat kleine meisje”

- Van pilots naar structurele inbedding
- Amsterdam, Den Haag, Eindhoven, Rotterdam, Tilburg en Utrecht doen sinds 2006 ervaring op met een intensieve, preventieve aanpak om meisjesbesnijdenis te

---

⁸ Sinds 1 maart 2010 pakt de Dienst Werk en Inkomen van de gemeente Amsterdam de verplichte inburgeraars op.

voorkomen. Onder regie van de GGD'en is het onderwerp steeds prominenter op de agenda gekomen van de jeugdgezondheidszorg. Bewustwording staat centraal in de pilotaanpak. De invalshoek is om gedragsverandering van binnenuit te bewerkstelligen. Daarom worden niet alleen professionals, maar ook sleutelpersonen getraind uit de zogenoemde 'risicogroepen' om voorlichting te geven, persoonlijke gesprekken te voeren en huisbezoeken af te leggen. Zij maken het onderwerp bespreekbaar bij 'risicogroepen' en proberen hen in te laten zien dat meisjesbesnijdenis een zeer ernstige vorm van kindermishandeling is die in Nederland strafbaar is en in hun land van herkomst wordt afgekeurd.

Het ministerie van VWS vroeg b&a om te onderzoeken welke beleidsmatige inzichten de pilots opleveren voor een structurele, landelijke inbedding van de preventieve aanpak van meisjesbesnijdenis.

- De kracht van actiegericht evalueren

Wat ons in een opdracht als deze aanspreekt, is de toekomstgerichte blik, die wij vertalen naar een actiegerichte manier van evalueren met direct betrokkenen. We zochten weloverwogen de samenwerking met de belangrijkste spelers en daagden hen uit om voorbij de sociaal wenselijke antwoorden te komen. Het spannende is dat wij deze spelers op de proef stellen, omdat wij hen enerzijds benaderen als coproductent van de evaluatie, anderzijds als subject van onderzoek: we nemen ook hen de maat. Het bleek ook dit keer geen enkel probleem om een spade dieper te gaan dan de algemene pilotdoelen en de slag te maken naar maatschappelijk rendement, waar het ons per definitie om te doen is: zijn er sterke aanwijzingen dat meisjesbesnijdenis is voorkomen dankzij de inspanningen van pilotpartners en zijn er elementen in de aanpak die daar vooral aan bijdragen?

- De kunst van verleiden

Het is iedere keer weer de vraag of het lukt om mensen in een setting brengen die hen uitnodigt om actief deel te nemen aan het gesprek en tot de kern te komen.

Maar we kregen ook dit keer bevestigd dat de manier van uitnodigen, de keuze van locatie en tijdstip en de toepassing van werkvormen ten volle bijdragen aan de discussieopbrengst. Het is mooi om te zien hoe een afwachtende sfeer kleurt naar ongedwongen levendigheid. En dat mensen die verbaal minder sterk zijn, of die zich niet zomaar in de kaart willen laten kijken, zich na afloop verbazen over hun eigen openhartigheid.

In deze opdracht zetten we 'het meisje' centraal en gebruikten we de gekleurde denkhoeden van De Bono als hulpmiddel. We vroegen naar de 'witte' feiten, naar 'rode' uitspraken uit het hart, naar hun 'gele' en 'zwarte' ervaringen en naar 'groene' perspectieven voor de toekomst. We werkten met het 'rad van samenwerking' om het samenspel te bespreken tussen partners in en tussen de ketens. We vroegen door op wensbeelden: als onze tafelgenoten het voor het zeggen hebben, wat moet er dan in ieder geval gebeuren en welke randvoorwaarden moeten lokaal en landelijk dan worden vervuld om dat mogelijk te maken? We lieten de deelnemers scoren op een aantal prikkelende statements: groen, of rood, ofwel eens of oneens. We bouwden ons rapport op aan de hand van de denkhoeden, waarbij we eindigden met groen: we gingen in de schoenen staan van de beleidsmaker door hem een concrete handreiking te doen.

Onderzoek inburgering en kinderopvang gemeente Den Haag

B&A heeft in 2008 in opdracht van de gemeente Den Haag (SZW) een onderzoek uit naar inburgering en kinderopvang gevoerd. Het onderzoek richtte zich op de aard en omvang van het probleem van kinderopvang onder inburgeraars (inburgeringsplichtigen) en wil extra mogelijkheden van gastouderopvang en persoonsgebonden budget (PGB) verkennen als mogelijke oplossing voor dit probleem. Het onderzoek geeft inzicht in de omvang van de doelgroep die in aanmerking zou kunnen komen voor gastouderopvang en PGB en de meerwaarde van gastouderopvang en het PGB als alternatieve vormen van kinderopvang voor de groep inburgeraars.

Voor dit onderzoek heeft B&A gekozen voor een kwantitatief en kwalitatief spoor. Het kwantitatieve spoor is gericht op het goed en actueel in beeld krijgen van de betreffende doelgroep en het kwantificeren van het huidige gebruik van reguliere kinderopvang, opdat goed inzicht verkregen kan worden in het gebrek aan kinderopvangplaatsen.

Ten behoeve van het kwalitatieve spoor zijn gesprekken gevoerd met diverse sleutelfiguren binnen de gemeente Den Haag (SZW, OCW), bij aanbieders van kindergastouderopvang, brancheverenigingen van kinderopvang, taalaanbieders en intermediaire organisaties die te maken hebben met inburgeraars. Daarnaast zijn interviews afgenomen onder de groep inburgeringsplichtigen die reeds een inburgeringstraject volgen en behoefte hebben aan kinderopvang en hiervoor gebruik maken van reguliere en alternatieve vormen van kinderopvang. Ook zijn gesprekken gevoerd met de groep inburgeringsplichtigen die (nog) geen gebruik maken van kinderopvang en daardoor wellicht niet aan hun inburgeringstraject. Tot slot hebben ook gesprekken met contactpersonen van referentiegemeenten waardevolle informatie opgeleverd op het vlak van succes- en faalfactoren.

Re-integratiebeleid Katwijk

B&A heeft in 2007 in de gemeente Katwijk in opdracht van de lokale rekenkamercommissie een onderzoek uitgevoerd naar de doeltreffendheid en doelmatigheid van het re-integratiebeleid van de gemeente Katwijk, sinds de invoering van de Wet Werk en Bijstand op 1 januari 2004. Doel van het onderzoek was inzicht te krijgen in of hoe het beleid in de periode 2004-2006 is uitgevoerd en met welke resultaten; hoe keuzes tot stand zijn gekomen, wat de effectiviteit van het beleid was en welke lessen hieruit voor de toekomst (konden) worden geleerd. Een belangrijk aanleiding was dat de resultaten van de ingekochte re-integratietrajecten (in 2003 en 2004) waren achtergebleven bij de verwachtingen en dat er sprake was van een onderbesteding van de middelen van het budget in 2005 en 2006.

Het onderzoek bestond uit drie delen: een quick scan, een verdiepingsfase en het proces van wederhoor. In overleg met de opdrachtgever is gekozen voor een kwalitatieve benadering. Bij de uitvoering van het onderzoek is gebruik gemaakt van interviews, data-analyse (klantdossiers, interne rapportages en andere documenten maar ook klantdossiers), bestudering van referentiemateriaal uit andere gemeenten en een kosten-batenanalyse. De verzamelde informatie is geanalyseerd met behulp van een opgesteld normenkader dat als toetsingskader fungeerde. Het opgeleverde product

was een definitieve onderzoeksrapportage met een voorstel voor de conclusies en aanbevelingen.

Doelgroepverkenning PaVEM

Veel niet-westerse migrantenvrouwen hebben de aansluiting op onze samenleving (nog) niet gemaakt. Gebrekkige beheersing van de Nederlandse taal vormt een belangrijke barrière in het vooruitkomen in de Nederlandse maatschappij. Om de participatie en integratie van vrouwen uit etnische minderheden te bevorderen, heeft de voormalige commissie PaVEM zich onder meer geconcentreerd op het thema Taalplus: het leren van de Nederlandse taal is niet het doel op zich maar is voorwaarde voor participatie. Met het oog op de versnelde inburgering van deze vaak moeilijk bereikbare groep vrouwen, heeft de gemeente Den Haag besloten tot een zogenaamde (kwantitatieve en kwalitatieve) doelgroepverkenning. Naast omvang, gaat het om informatie als nationaliteiten, leeftijdsopbouw, spreiding over de stad, gezinsamenstelling, bron van inkomsten, mate en vorm van uithuizigheid, eventuele belemmeringen om deel te nemen aan inburgering of andere activiteiten buitenshuis. Ook is nagegaan waar het trajectaanbod zich - volgens de vrouwen - op zou moeten richten. Tenslotte is gekeken naar de randvoorwaarden voor succesvolle afronding van taaltrajecten en naar mogelijke vindplaatsen en wervingsbronnen om de doelgroep te bereiken. B&A heeft deze verkenning uitgevoerd.

Monitor Ouderparticipatie Basisonderwijs

De provincie Zuid-Holland heeft ouderparticipatie in het basisonderwijs als een van de speerpunten van haar diversiteitsbeleid geformuleerd. Om dit doel te realiseren, ondersteunt de provincie enkele pilotprojecten. Gemeenten kunnen hiervoor voorstellen voor pilots op scholen voor primair onderwijs indienen. Vanaf 2004 zijn er vijf pilots door de provincie ondersteund. De pilots zijn bedoeld om methodieken en werkwijzen voor de bevordering van ouderparticipatie te beproeven. Bij gebleken succes kunnen deze werkwijzen dan worden overgedragen.

Om de effecten en resultaten van de verschillende pilots goed te kunnen beoordelen, heeft B&A in samenwerking met de provincie een monitor ontwikkeld die inzicht geeft in de voortgang en in behaalde resultaten. Met andere woorden: wat is de nulsituatie nu, hoe verlopen de pilots (effectiviteit van diverse methodieken, tussenresultaten) en wat is de verwachte continuïteit van de ouderparticipatie wanneer de projecten aflopen.

In het onderzoek worden drie niveaus onderscheiden: dat van de gemeenten, de betrokken pilotscholen en de ouders. Op de betrokken scholen worden gesprekken gevoerd met de directeur en de coördinator ouderbetrokkenheid. Voor het inventariseren van de ervaringen van ouders en leerkrachten worden groeps gesprekken gehouden met ouders en leerkrachten op een aantal deelnemende scholen. Binnen gemeenten wordt gesproken met een beleidsmedewerker 'onderwijs en jeugd'. In deze gesprekken komt het gemeentelijk beleid inzake ouderbetrokkenheid aan de orde, de ontwikkelingen daarin, welke projecten er lopen, welke partijen zijn betrokken, en welke ondersteuning de gemeente biedt in deze projecten. B&A heeft zowel de nulsituatie (2004 – 2005) als het verdere verloop van de pilots gemeten.

Retrospectief onderzoek naar het eParticipatiebeleid

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is de afgelopen jaren een actieve speler binnen het veld van eParticipatie geworden. Zij heeft onder andere een aantal eParticipatie initiatieven ondersteund. In opdracht van het ministerie voert B&A een retrospectief onderzoek uit. Het moment is gekomen om het net op te halen en de vangst te bekijken. Zitten er parels tussen de schelpen? Wat zijn de kritieke succes- en faalfactoren? En hoe schalen we succesvolle projecten op? Met dit onderzoek wordt op twee niveaus gekeken naar de 'vangst' van de afgelopen drie jaar: het niveau van de sturingsfilosofie (gericht op het beleid, op metaniveau) en het niveau van de concrete door BZK ondersteunde experimenten (gericht op het praktijkresultaat, op microniveau). Het doel is om op basis van een gedegen terugblik te komen tot aanbevelingen voor het ministerie; voor de komende twee beleidsjaren en de tijd daarna.